De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt gregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan den *Uitgever* **J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.**
Inzendingen die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen

Zondag 1 Maart 1896. N°. 949.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

XXIV.

> En Hij zeide: Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij van dien boom gegeten, van welken Ik u gebood, dat gij daarvan niet eten zoudt?
> Gen. 3 : 11.

Onze korte uitweiding over *de Taal* in het Paradijs strekte, om het geloof te herstellen in wat door en tot Adam en Eva in het Paradijs gesproken is. In de dagen onzer vaderen aanvaardde men dit alles als in vollen zin werkelijk, maar zonder dat men zich rekenschap gaf van de wijze, waarop dit spreken in het Paradijs te verstaan zij. Daarna heeft men, over de Taal nadenkende, al dit kwansuis in het Paradijs gesprokene meer als inkleeding van latere gedachten opgevat, en alzoo feitelijk de geloofwaardigheid van het verhaal vernietigd. Eerst thans komt de kerk van Christus tot dit hoogere standpunt, dat ze zich én ten volle rekenschap geeft van wat de Taal in het Paradijs was, én op dien grond het verhaal niet ondermijnt, maar juist bevestigt en de waarheid er van aanvaardt. Bezien we nu, onder dit gezichtspunt, het verhandelde in het Paradijs van naderbij, dan vloeit hieruit terstond voort, dat de eerste mensch zich, bij het aanhooren der tot hem gesproken woorden, iets stelligs en bepaalds moet gedacht hebben. Die ééne boom werd onder alle boomen in het Paradijs voor hem uitgezonderd, als een boom, die in verband stond met de kennis van goed en kwaad. Het eten van de vrucht van dien boom werd hem verboden. En hem werd aangezegd, dat op overtreding van dit gebod nog denzelfden dag »het sterven van den dood" volgen zou. Natuurlijk zou zulk een ordinantie voor een half onnoozel menschkind of kind-mensch, gelijk velen zich Adam droomen, geen zin hebben gehad. Of ik een kind van anderhalf jaar van een schotel prachtig en verleidelijk suikergoed al zeg: »Proef niet van dit marsepein, want het eten daarvan zou u den dood brengen," dit zou geen doel treffen. Het onnoozel wicht zou het niet vatten. En als het suikergoed werkelijk sterk vergif inhield, en het kind at er toch van en stierf, dan zou niet dat kind een *zelfmoord* hebben gepleegd, maar die roekelooze vader of moeder aan *kindermoord* schuldig staan, ja zelfs door den wereldlijken rechter kunnen achterhaald worden. In dien gedachtengang nu vervalscht men de voorstelling van den zondeval, zoo men ook bij Adam en Eva geen klaar helder inzicht in het proefgebod en de daaraan gehechte bedreiging aanneemt. Hebben zij toch den inhoud van het proefgebod niet duidelijk begrepen, ook recht verstaan wat God met dat »sterven" bedoelde, dan gaat van hen de schuld van den val grootendeels af, en weentelt ge dien voor geen gering deel op God terug, die dan immers zijn schepsel aan een proef waagde, waaraan ze in zedelijken zin niet gewaagd konden worden. Dan wordt deze geheele voorstelling een spel der phantasie. Er spreekt dan geen ernst in. En althans voor een man, die leerde denken en pleegt door te dringen tot den grond der dingen, wordt het dan volslagen *onmogelijk*, om de schuld van zijn eigen hart en het eeuwig verderf van wien hij lief heeft, uit het gebeurde met dat eten van dien »Boom der Conscientie" af te leiden. Die ernst keert dan eerst terug, en dan eerst pakt de werkelijkheid van het toen gebeurde uw hart weer, als ge weet en inziet, dat Adam en Eva de taal, die gesproken werd, minstens even helder verstonden als gij die verstaat, en bij het aanhooren van het proefgebod en de daaraan gehechte waarschuwing ten volle de meening des Geestes en den zin van Gods ordinantie begrepen.

We gaan dus uit van de voorstelling, dat Adam krachtens zijn natuurlijke aanraking met de zedelijke wereldorde, geweten heeft wat *goed* en wat *kwaad* was, en evenzoo krachtens het hem ingeschapen leven, wist wat de *dood* en wist wat het *sterven* was; en zulks niet als een van buiten geleerde les, maar door een natuurlijke werking van zijn bewustzijn. Het gebeurde met de dieren en met Eva's schepping licht ons dit toe. God gaf aan Adam niets in handen wat ook maar van verre leek op een school-handboek over dierkunde. Noch over hun indeeling in soorten, noch over hun aard en neiging, noch over hun onderlinge verhouding en levenswijs, ontving hij onderwijs. Ook kende hij ze niet van vroeger, want hij zag ze voor het eerst, en ze verschenen nu pas voor hem. En toch hoezeer hij tegenover al deze schepselen schijnbaar vreemd stond, bleek terstond dat ze hem *niet* vreemd waren; dat hij ze veel beter kende dan nu eenig hoogleeraar in de dierkunde; en dat hij den aard van hun wezen, in zijn eenheid, zoo uitmuntend greep, dat het noemen hunner namen hem een vanzelfheid was. Dit nu is alleen te verklaren uit het levenscontact, d. i. door de rechtstreeksche inwerking van het leven op het bewustzijn. Juist zooals het bij Eva's verschijning uitkomt. God brengt Eva tot Adam, gelijk Hij de dieren tot Adam gebracht had, en, zonder nader onderricht, verstaat Adam onmiddellijk wat dat nieuwe wezen in het Paradijs beteekent. Dat is vleesch van zijn eigen vleesch, been van zijn eigen been. *Geen* man, en toch *uit* den man en *voor* den man, en daarom Mannin door hem geheeten. En onmiddellijk zich daaraan vastknoopende, doorziet hij heel de zake van den echt en het huisgezin, nog buiten schaamte, in klare onnoozele heiligheid voor God. Over zulke feiten moet ge uit dien hoofde niet heenlezen; veeleer moet ge er uw gespannen aandacht op saamtrekken; en alzoo wel verstaan, hoe heel anders het menschelijk bewustzijn toen werkte, bij nu vergeleken. Nu is alles in en om ons verduisterd, toen glansde ons menschelijk bewustzijn in het volle klare licht. De mensch was naar Gods beeld geschapen, en zoo spiegelde God zijn eigen weten, in menschelijke mate en naar menschelijken vorm, in 's menschen bewustzijn af. De mensch wist niets door studie, en nog veel minder uit zich zelf; ook onderwees hem de natuur zonder meer niet; al zijn kennisse waarin hij geschapen was, was licht van God, dat in den spiegel van zijn bewustzijn glansde.

Zóó moet het derhalve ook gestaan hebben met zijn kennis van goed en kwaad, en met zijn kennis van het sterven. Hadt ge Adam een examen over de moraal willen afnemen, hij zou bezweken zijn. Of ook hadt ge hem over de biologie of levenskunde ondervraagd, hij zou u niet geantwoord hebben. Maar zijn onmiddellijk besef werkte in beide opzichten nog onberispelijk zuiver. Zoo vindt ge onder haveloos gekleede, en in schier elk opzicht verwaarloosde kinderen, soms een jongen of een meisje met een zoo zuiver gehoor, dat ze terstond en onmiddellijk elke valsche geluidstrilling ontwaren en dit zelfs gewaar worden met zekere pijn; doch als ge datzelfde meisje of dienzelfden jongen naar namen van noten of gamma's gevraagd hadt, zouden ze u verwonderd hebben aangestaard en u niet hebben begrepen. Zoo nu, in dien zin, wisten ook Adam en Eva ervan, dat er een schoon, een goed, een heerlijk iets was, waar heel de ziel hen henendrong, en dat er omgekeerd een zuiging, een trekking, een te vlieden macht en werking was, waarvan ze verre hadden te blijven. De wet huns Gods was geschreven in hun hart, niet als een opgeplakt gebodenlijstje, maar als een fijn, zedelijk gehoor van hetgeen trilde in Gods zedelijke wereldorde. Drang nu naar het heilige en goede is, zonder een' vlieden van wat er tegenover staat ondenkbaar. Er is geen pool van het goede of er staat een pool van het kwade tegenover. Zich den eersten mensch te willen voorstellen, als op zedelijk gebied nog kleurenblind, is met hun schepping naar den beelde Gods niet overeen te brengen. Men kan niet als zedelijk wezen in volwassen staat en met helder bewustzijn bestaan, dat men toch de tegenstelling tusschen goed en kwaad d. i. tusschen hetgeen te zoeken, en te vlieden was, niet zou kennen. Er gaat van de zedelijke wereldorde zelve magnetische aantrekkingskracht uit, waardoor elk zedelijk creatuur aangetrokken en waardoor het bewogen wordt.

Minder gemakkelijk is het voorzeker, om er in te leven, wat Adam en Eva bij het hooren van »dood en sterven" moeten gedacht hebben. Toch ontbreekt ook hier niet alle spoor. Houd slechts wel in het oog, dat Adam plotseling uit het niet tot aanzijn kwam en dit komen tot aanzijn met bewustzijn doorleefde. Dat grijpt bij geen onzer plaats. Wij ontstaan, zonder het te weten. En eerst als we reeds maanden er geweest zijn, en over het jaar bestaan, vestigen zich bij ons die allereerste, allerflauwste indrukken, die ons later, als we aan het verleden terugdenken, hoogstens nog doen weten, dat we destijds reeds bestaan hebben. Voor ons is er daarom geen overgang, nergens een moment, waarvan we weten, toen was ik er, en vóór dit moment was ik er niet. Bij Adam daarentegen greep dit op eenmaal plaats, en op eenmaal met volledigheid en volle klaarheid. Zóó *was* hij er nog niet en dacht hij dus ook nog niet, en zie, een volgend oogenblik *is* hij er, en voelt en weet hij dat hij er is, met heel zijn wezen, en met al wat in hem omgaat. De overgang van het *niet* zijn tot het *zijn*, de gewaarwording van het ontstaan, van het eerste komen uit het *niet*-leven tot het leven, heeft Adam dus, niet droomend noch suffend, maar in klare zuivere nuchterheid doorgemaakt. Hij heeft gevoeld, hoe hij uit Gods hand voortkwam. Hij heeft, als we het zoo mogen zeggen, zich *voelen* scheppen, *gevoeld* hoe hij ten leven kwam. De tegenstelling tusschen het eerst *niet zijn*, en toen *wel zijn*, was hem dus niet vreemd, maar doordrong heel zijn besef en heel zijn wezen. En zóó, langs dien weg, is het volstrekt niet onbegrijpelijk, dat het denkbeeld, hoe dat leven weer kon worden te niet gedaan, klaar voor hem oprees. Wij missen elk besef van het sterven, tot tijd en wijle we door aanschouwing of anderer verhaal met het sterfbed of het graf in aanraking komen, maar voor Adam stond dit heel anders. Hij kende den dood van den anderen kant, doordien hij bewust uit het *niet-zijn was* ingetreden in het *leven*.

Het denkbeeld alsof Adam eerst door het eten van de boomvrucht tot zedelijk zelfbesef zou ontwaakt zijn, en tot op dat booze oogenblik niets dan een zedelijke suffer of droomer zou geweest zijn, verwerpen we dan ook geheel. Er ligt niet achter den val duisternis, en eerst na den val klaarheid. Eer omgekeerd is het de zonde die de verduistering aanbracht, en ligt juist *achter* den val de helderheid van het inzien. Dat er door de zonde een »opening der oogen" plaats had, en dat er tengevolge der zonde iets »gekend" werd, dat ze van tevoren *niet* kenden, betwisten we daarom niet. Dat staat er duidelijk, en daaraan tornen we ook niet, maar daarop komen we eerst zoo straks. Vooraf echter moet wel verstaan, dat Adam, toen God hem het proefgebod gaf, niets met een zedelijken idioot gemeen had, maar integendeel klaarlijk de wet Gods in zijn hart droeg, en de tegenstelling tusschen hetgeen met die wet strookte en van die wet afweek, in zijn zielsbesef kende.

Wat doet nu het proefgebod? Stelt het Adam voor de al of niet volbrenging van één der geboden die de wet Gods hem oplegde? Stellig niet. Het proefgebod hield niet een eisch in, die uit de zedelijke wereldorde voortvloeide, maar een gansch willekeurige ordinantie, die op niets rustte dan op de vrijmachtige wilsbeschikking Gods. Uit niet één der Tien geboden is af te leiden, dat er in onze omgeving in letterlijken zin ergens één boom moet zijn, waarvan we niet eten mogen. De wet geschreven in hun hart had dit proefgebod dan ook nooit kunnen openbaren. Ware dit proefgebod niet opzettelijk en met zoovele woorden, geheel werktuiglijk, aan Adam medegedeeld, hij zou het nooit gekend noch er ooit van geweten hebben. Op zich zelf staat dit proefgebod dus ganschelijk *buiten* de zedelijke wereldorde, valt het *buiten* de wet Gods, en was het al of niet eten van dien boom een op zich zelf zedelijk onverschillig iets. Voor dit geheel eigenaardig karakter van het proefgebod moogt ge het oog geen oogenblik sluiten, of zijn beteekenis ontgaat u. Dan toch verstaat ge niet, hoe hier juist in het *nietige* van het gebod zijn *hooge* verbindbaarheid school. Immers het was niet om dien boom, en het was niet om die vrucht, dat het ging, maar alleen hierom, dat God hier met zijn volstrekte vrijmacht op den mensch aandringt, en *krachtens die vrijmacht* hem iets verbood. En wat is nu het groote vraagstuk dat hier achterzit? Ge kunt, niet waar het goede doen *om het goede*, of ge kunt het goede doen *om God*. Al nu wat ge doet, omdat het met de betere aandrift van uw hart strookt, doet ge *niet* om God, maar omdat ge zelf voelt en bekent dat het zoo goed en met de zedelijke wereldorde overeenkomstig is. Ge volgt dan de roepstem van uw eigen ideaal, de aandrift van uw eigen hart; de inspraak van de zedelijke levenswet in uw hart. Dit standpunt is het standpunt der ongeloovige wereld; niet het standpunt des geloofs. Het geloofsstandpunt wordt eerst dan betreden, als ge, afgezien van alle eigen oordeel, doet wat ge doet, *omdat God het alzoo wil*. Dan eerst strengelt zich door het *zedelijke* het *godsdienstige* leven, en viert de aanbiddinge Gods door zijn beeld op aarde haar volkomen triomf. Het doen van het goede *om het goede*, buiten God gerekend, is »zedelijke zelfgenoegzaamheid", die niet alleen met zeer ongeloovigen zin kan gepaard gaan, maar ten slotte feitelijk alle geloof in de ziel vermoordt. Ware dus Adam in het goede volstandig gebleven *om het goede*, overmits het goede hem aantrok en strookte met de inspraak en den zin van zijn hart, zoo ware hij wel een deugdmin naar geworden, maar zulk een, die den God zijns levens, naar wiens beeld hij geschapen was, verloochende.

En toch was er iets in zijn schepping naar Gods beeld, waaruit het gevaar voor zulk een zelfgenoegzame ontwikkeling juist opkwam. Juist immers wijl hij naar Gods beeld geschapen was, *kon* het niet anders, of hij *moest* zich met Gods wet conform in zijn hart gevoelen, hij *moest* die wet toestemmen, hij *kon* niet anders dan die wet willen, en hij *moest* er zoo geheel toe neigen, om het goede dier wet te volbrengen, omdat het hem boeide en bekoorde. Buiten God gerekend, zou men zelfs moeten zeggen, dat hier zekere *fataliteit* bestond. Had Adam in zijn hart zekeren tegenzin tegen de wet Gods, als ware het ook slechts op één punt, mede ter wereld gebracht, dan had aan dat ééne punt kunnen blijken, of hij desniettemin aan Gods wil gehoorzamen zou, ook al ging de aandrift van zijn eigen hart er tegen in. Maar dat juist kon *niet*. Zijn hart stemde op *alle* punten met de wet Gods in. En uit dien hoofde was het onmogelijk en ondenkbaar, dat bij één eenig stuk der wet blijken kon, of hij het volbracht *om Gods wil*, of om het *goede* dat er in school. Om tot zedelijke beslissing te komen, moest het derhalve één oogenblik tot tegenspraak komen tusschen *God* en het *goede*, en moest het aldus blijken, of Adam voor het goede koos om Gods wil, of om het goede zelf. En dit nu, wat in de zedenwet niet in *kon* zijn, en krachtens de oorspronkelijke gerechtigheid niet uit Adam zelf *kon* opkomen, *dat* ligt in het proefgebod. Een gebod, waarvan de inhoud Adams hart *niet* toesprreekt, dat als gebod *geen* aantrekkingspunt in zijn innerlijk besef vond, en tot welks volbrenging niet anders hem dringen of bewegen kon, dan de nuchtere, klare, onvoorwaardelijke gehoorzaamheid aan het woord zijns Gods *om dat woord*. Het gold hier denzelfden strijd die zoo telkens bij het kleine kind, of bij den militair voorkomt. Ge gebiedt of verbiedt uw kleine kind iets, en nu wil het wel gehoorzamen, mits ge het eerst uitlegt, *waarom* het zóó en niet anders moet. Doet ge dat nu, en overtuigt ge uw kind, dan handelt het naar uw gebod, maar niet omdat gij het alzoo geboodt, doch, omdat het zelf nu de zaak zoo inziet. Dan is dus feitelijk èn uw gebod èn de gehoorzaamheid opzij geschoven, en wat overblijft is: uw kind naar eigen zedelijk inzicht handelende. Dat acht men dan hoog te staan, en toch hebt ge er feitelijk den grondslag van alle opvoeding door ondermijnd. Vraag het aan groote veldheeren maar, waar de kracht schuilt, waaraan ze hun overwinningen dankten. Ze geboden, en hun soldaten gehoorzaamden. Zooals die hoofdman over honderd in de Evangeliën zegt: »Ik zeg tot dezen: Ga, en hij gaat, en tot genen: Kom, en hij komt." Op dat beginsel berust alle legertucht en militaire veerkracht. Zegt daarentegen de soldaat: »Ik wil wel volgen, maar toon mij dan eerst aan, dat het zóó goed uitkomt", dan is de tucht weg en de kracht van het leger gebroken. En juist zóó staat het nu ook met onze zake tegenover God. *Wij* zijn die kinderen, en *wij* zijn die krijgsknechten, en niet ons inzicht in het goede, maar het feit *dat God gebiedt*, moet de drang zijn, die ons beweegt tot plichtsbetrachting. *God wil het*, en zonder dat een *waarom* hierbij geduld wordt, is die wille Gods het einde van alle tegenspreking.

Die *twee* moesten in den mensch alzoo vereenigd worden, *ten eerste* moest, omdat hij naar Gods beeld geschapen was, zijn eigen zedelijk besef zuiver en volkomen met de wet Gods overeenstemmen, en hij alzoo het goede uit lust van het goede doen; maar ook *ten tweede* moest deze gansch zedelijke ontwikkeling worden opgehangen aan het *om Gods wil*, alzoo het stempel van *gehoorzaamheid* ontvangen, en den adel vertoonen van het *geloof*. Welnu, *dit* is het, wat het proefgebod beoogde, en waarop het volkomen berekend was. Van den boom te eten of niet te eten, was voor Adam een op zich zelf volmaakt *onverschillige* zaak. Tegen het eten er van gold zedelijk niets, en omgekeerd kon er zekere prikkel door dien boom op hem geoefend worden, om het eten van zijn vrucht *begeerlijk* te maken. Hier is alzoo een gebod, een ordinantie Gods, niet gedragen door eigen zedelijk inzicht, en alzoo uitsluitend daarop rustende, *dat God het alzoo instelde*. Dit brengt den strijd terstond van het *zedelijk* op het *godsdienstig* terrein over, van de *wet* Gods op het *geloof*, van het eigen *inzicht* op de *onderwerping* aan Hem, naar wiens beeld hij geschapen was. Had hij nu hierin getriomfeerd, dan ware het onverwijld in zijn hart tot beslissing gekomen, dat zijn band aan het goede niet óm dat goede, maar *om Gods wil* klemde. Thans daarentegen, nu hij tegen dit proefgebod inging, nu stond het hiermee vast, dat hij het goede *niet* om God, maar om het goede zelf zocht, en alzoo God in zijn hart verloochend en zijn eigen deugdenbeeld tot zijn god verheven had. Daarom was de val absoluut. Het was het doorsnijden van alechts één schalm, maar die niet kon breken, of heel de keten viel neer. De rechte zuivere stand voor God was prijsgegeven, en daarom moest het beeld scheef trekken. Het was als de zonnewijzer, dien ge van zijn plaats neemt. Eens van die plaats, wijst hij geen tijd meer aan.

Tevens gevoelt ge nu, waarom het proefgebod naar zijn inhoud zóó onbeduidend *moest* wezen. Een wereld en een eeuwigheid aan een perzik of appel ophangen, heeft men roekeloosheid, een spotten met den mensch genoemd. Ten onrechte. Als in het proefgebod een zware, moeielijke zaak aan Adam ware voorgelegd, zou zijn eigen zedelijk besef mee zijn gaan spreken, en hij zou gehandeld hebben uit eigen zedelijk inzicht, en niet uit de blinde gehoorzaamheid des geloofs. Juist om het zedelijk inzicht deze ééne maal buiten alle werking te stellen, en heel de spanning der ziel saam te trekken op het geloofspunt der gehoorzaamheid, moest de zaak zelve zóó futiel, zoo nietig, zoo onbeduidend zijn. Een krijgsoverste die de proef wil nemen, of zijn soldaat *stipt* gehoorzaamt, moet hem juist beproeven op zulk een order, waar zakelijk niets inzit, ja, die zakelijk hem een bespotting schijnt. Het gold den strijd, die ook daarna alle eeuwen doorging en nog doorgaat, of God *om de wet*, of de wet *om God* is wat ze is. Zegt ge: Er is een eeuwige wet, en aan die wet was God gebonden, en daarom gaf Hij ons alzoo zijn zedenwet — dan is feitelijk God verloochend, de deugd boven God als zelfstandig ideaal gezet, en uw plichtsbetrachting wordt zelfgenoegzaamheid een voldoen aan eigen inzicht, in steê van een kinderlijk u onderwerpen aan uw God. Is daarentegen de wet alleen daarom voor u bindende, *omdat God ze u gaf*, en is uw innerlijke sympathie voor die wet enkel vrucht van het werk des Heiligen Geestes in uw binnenste, dan deed het er niet toe, *wat* in het proefgebod geboden werd, en kwam, hoe nietiger de zaak was, het feit, of er om Gods wil zou gehoorzaamd worden, te beslister en te zekerder uit.

„Een weg die nog uitnemender is."

> Doch ijvert naar de beste gaven; en ik wijs u eenen weg, die nog uitnemender is.
> 1 Cor. 12 : 31.

I.

Een nóg uitnemender weg!

Uitnemender dan wat? Van welke andere wegen is hier sprake? Wat zijn die velerlei wegen, die hier vergeleken worden, om ten slotte dien éénen weg *der Liefde* als den uitnemendsten boven alle te prijzen?

Antwoord: Er is sprake van allerlei wegen, die men bewandelen kan om zijn God te dienen, om zijn leven, zijn talenten, zijn persoon aan den dienst van zijn God te wijden, Hem zich te stellen tot een levende offerande.

Daartoe nu, zoo zegt de apostel, kan u de weg ontsloten worden, door allerlei gaven en ambten en roepingen. God, zoo schrijft hij, heeft er sommigen in de gemeente gesteld tot gezanten, anderen tot profeten, anderen tot leeraars, weer anderen tot krachten, nog anderen voor krankengezing, of als helpende broederen, of als personen voor de leiding en regeering der kerken, of eindelijk als sprekers in wonderbare talen.

En alle *deze* diensten roemt hij als schoon en treffelijk, en als niet minst treffelijk de gaven des Geestes, die er toe verleend worden. Met hartelijk smeeken en zuchten zijn God om het verkrijgen van zulke geestelijke gaven aan te roepen, keurt hij daarom allerminst af. Veeleer roept hij zelf aan de mannen van Corinthe toe, dat ze om deze gaven *ijveren* zullen, d. i. met een heilige jaloerschheid er met het verlangen hunner ziel naar zullen uitgaan.

In *al* die ambten en bedieningen, door en met *al* die geestelijke gaven is het alleszins mogelijk uw God te dienen, Hem u toe te wijden, en alzoo een heilig doelwit voor uw leven te kiezen.

Alleen maar, hoe schoon geplaveid en hoe zuiver gebaand deze wegen ook zijn mogen, er is een weg die *nog uitnemender is*.

Niet uitnemender om u des levens last en den strijd des levens gemakkelijker te maken; neen maar uitnemender om te beter uw God te verheerlijken.

En die nóg uitnemender weg nu, dat is de weg der heiligen, uit God gewelde, en in God terugvloeiende liefde.

En met dat zeggen, schijnt Paulus zelf op eenmaal pijnlijk liefdeloos te worden.

Daar wordt een oude grijsaard, daar wordt een jonge maagd, omdat ze in Jezus gelooven, door gerechtsdienaren aangegrepen, en terwijl ze Jezus verloochenen willen, met den dood op den brandstapel bedreigd. En zie, ze aarzelen niet. Hun geloof houdt stand. Ze geven hun lichaam over om verbrand te worden. En hun broeders in Christus die het aanzien sidderen van verschrikking, en bewonderen tegelijk hun martelaarsmoed.

Paulus alleen velt een koud, critisch oordeel. Zijn lichaam overgeven om verbrand te worden, zoo roept hij uit, *dat geeft nog niets.*

Een ander heeft als »de rijke jongeling" vele goederen. Machtig en invloedrijk kan door zijn geld zijn positie in de maatschappij zijn. Maar heel anders dan »de rijke jongeling," druipt hij niet beschaamd af, als de eisch uitgaat: Verkoop het alles, en geef de opbrengst er van aan de armen".

Neen deze rijke man *doet* het. Hij voegt de daad bij het woord. Al wat hij had, verkoopt hij voor de armen. Om na voortaan zelf met de armen gelijk op te deelen.

Prachtig zoudt ge zeggen, en ieder is gereed een echo op uw uitroep te geven.

Paulus alleen velt ook hier een koud, critisch oordeel. Of iemand ook *al* zijn goed verkoopt, om het aan de armen uit te deelen, zoo verklaart hij, *dat geeft nog niets.*

Een derde wijdt zijn leven Gode, door, nu niet zijn levensadem of zijn goed, maar door zijn hoofd en al de kracht van zijn denken Gode te wijden; en verheerlijkt zijn Heiland door het indringen in allerlei wetenschap en allerlei verborgenheid.

En in het licht, dat van zijn woord uitstraalt, verkwikt zich de schare.

Maar Paulus blijft ook hier de nuchtere beoordeelaar. En ook van zulk een leven in studie en dienst des Woords Gode gewijd, blijft hij uitroepen: *Het geeft altemaal nog niets.*

En komt er ten slotte iemand, die op nóg hooger roemt, omdat hem een wonder geestelijke gave ten deel viel, die niet aangeleerd kan zijn, maar uit God moet wezen, en die zich te Corinthe openbaarde in het spreken met hemelsche klanken, dan mogen ook hier de schare verbaasd staan, en dezen begenadigde van zijn God gelukkig prijzen; maar Paulus volhardt in zijn onverbiddelijk oordeel, en als ons de laatste vonk van moed in het volk te blusschen, stelt hij dien man op de kaak, als een blad koper, dat rinkinkt, of als een schel, die door het slaan van den klepel luidt.

Hij is door dat alles nog niets dan een klinkend metaal of een luidende schel geworden.

—

Maar wat wil de apostel dan?

Is het dan nu beter, staande voor den brandstapel het martelaarschap te ontwijken? Als men rijk is, zijn goed voor zich zelven te houden? De studie te laten varen om op gevoel en inbeelding te drijven? Of moet de geestelijke gave dan voor niets gerekend?

O, Neen, daarvan staat geen woord.

Integendeel, dat alles blijft veeleer *eisch*, van dat alles mag *niets* verzaakt worden. Alleen maar er moet iets bij. En dat ééne iets dat er bij moet, om aan alle deze offeranden de Gode welriekende reuke te geven, is *de liefde.*

Zonder die liefde dan is de grootste offerande voor het wegwerpen. *Met* die liefde, dan is het kleinste offer groot voor God.

Zonder die liefde, blijft al het overige dof en donker; *met* die liefde gaat alles vanzelf blinken in gloed en in heiligen glans.

Wat het verschil is tusschen het bleeke lijk, en het van leven tintelend, met bloed dooraderd lichaam, datzelfde verschil bestaat er tusschen allen dienst van God *zonder* en een dienst van God *met* liefde.

Zonder die hemelsche specerij der Goddelijke liefde, is én de overgave van uw leven, én het prijsgeven van uw goud, of wat offerande ge ook op het altaar brengt, een offerande, die als van een dood aas komt.

Een offerande zonder liefde ademt naar den hooge geen welriekenden geur, maar veeleer stank en walm uit.

Of wilt ge, de liefde is als het zout, dat op uw offerande gesprenkeld, alleen het bederf weert, en daarin uw verbond met uw God vastmaakt en bezegelt.

Niet natuurlijk alsof uw liefde als het zout er los op te glinsteren lag.

Neen, de liefde moet in den wortel van uw daad schuilen, moet er het motief, moet er de bewegende oorzaak, moet er de bezielende kracht van zijn.

Uit heilige liefdesaandrift moet het in u opkomen, door liefdesdrang volvoerd worden, en in het zoeken der liefdesgemeenschap met uw God, worden opgedragen en toegeheiligd.

—

Want wel wordt dit aangrijpende woord van Paulus ook anders verstaan, en zijn er die bij zich zelven zeggen: »Al die lieden die zich zoo druk maken voor de belijdenis des Heeren, en om te strijden voor zijn waarheid, en om de nooden der ellendigen op zich te nemen, en zich in studie te verdiepen, en zich in veelerlei talent dienstbaar te stellen, ze zijn toch niets. Mijn bijbel verklaart alle deze lieden voor luidende schellen, waar niets inzit. En daarom ik meng mij in dat alles niet. Met de preciese waarheid vermoei ik mijn geest niet. Van al dien strijd houd ik mij verre. Diepzinnige stukken lees ik niet. En evenmin houd ik er van om met mijn talenten op den voorgrond te dringen. Daar mogen anderen lust aan hebben; mij lust het niet. *Ik houd mij maar aan de liefde.* Zoo heb ik met niemand geschil, geraak ik met niemand in moeite. En al weet men dan wel dat ik een Christen ben, toch geniet ik het voorrecht, dat een ieder mij hoogacht, en dat, wijl ik een man van de liefde ben, alle menschen wel van mij spreken. Leg uw oor maar te luisteren. Tegen die anderen vaart de wereld in bitterheid uit, maar *mij* heet men in elken kring welkom."

Nu, wie Paulus' persoon, en Paulus' historie kent, en Paulus' brieven las, en hoorde van zijn rusteloozen strijd, van strijd ook met de broederen, en vernam de bitterheid waarmee men hem nariep en van den laster waarmee men hem achtervolgde, die weet ook, hoe deze voorgewende en ingebeelde liefde der laffe en onmanlijke geesten als lauwheid overstaat tegen het heilige vuur der liefde, dat den apostel des Heeren doorvlamde en verslond.

Wie zóó 1 Cor. 13 leest, vervalscht een der prachtigste stukken uit de Heilige Schrift, niet eens in een luidende schel, maar in een schel, die, omdat er de klepel uit is genomen, niet eens meer luiden kan.

—

Er is in dit hooge lied der Liefde geen oogenblik zelfs sprake van een zoeken van eigen rust, van een ontwijken van de moeite, van een u sparen van de hitte des daags, van een ontloopen van den smaad, van een maar in alles berusten, en ook doordien men voor niets *uit* en voor niets *op* durft komen, in aller oog *lief zijn.*

Integendeel, wie zóó staan gaat, heeft niet lief, maar zoekt *zich zelven.* Heeft lief eigen rust, eigen vrede, eigen goeden naam. Het is verfijnde geestelijke zelfzucht in den mantel der liefde gehuld.

En wat Paulus in zijn lofzang hoog verheft, wat de apostel voor de kerk aller eeuwen als het hoogste bezingt, is juist vlak het omgekeerde. Niet denken aan u zelf, niet rekenen met u zelf, niet vragen naar eigen rust en vrede, maar verteerd en verslonden worden *door de liefde voor uw God.*

Het is niets dan de arglistigheid van ons hart, die ons hier misleidt.

Ge kunt geestelijke gaven begeeren, *om er mee te schitteren.* Ge kunt u in wetenschap verdiepen, *om door uw woord heerschappij te oefenen.* Ge kunt tot in het overdadige mild geven, *om als de milde man bekend te staan.* Ge kunt zelfs in den dood gaan, *om uw naam te vereeuwigen.* En dan moge er schijn van veel vroomheid zijn, maar echte geloofsvroomheid is er niet.

De toetssteen die uitmaakt of het goud van Ofir dan wel klatergoud is, dat in uw kroon glanst, of wel de keur die beslist of er nagemaakt diamant dan wel echt juweel in uw diadeem schittert, is en blijft de vraag, of ge in dit alles uw God of uzelven hebt bedoeld.

Of liefde drong en dreef, dan wel zelfbehagen u had geprikkeld.

En dan spreekt al Gods kerke *hem* reeds zalig, die niet voor menschen, maar voor zijn God betuigen mag, dat er althans *iets* van die liefde voor zijn God in zijn hart sprak.

E Voto.

Voor de vier deelen van *E Voto* zijn twee banden beschikbaar gesteld, zoodat beide malen twee deelen in één band worden gebonden.

Deze banden kunnen niet van *linnen*, maar moeten van *sterk leder* zijn, en voorts dien stillen, deftigen vorm hebben, die bij zulk een werk past.

Zulke banden zijn thans gereed voor alle 4 deelen.

Elke band kost één gulden.

Zij, die wenschen, dat deze band hun franco worde toegezonden, hebben zich daartoe aan te melden bij de Administratie van ons blad, onder overmaking per postwissel of in postzegels van *f* 1, voor elken band zonder aftrek van onkosten. Op enkele aanvragen zonder betaling worden geen banden verzonden. Ook de thans reeds bestelde banden worden dus niet geleverd, tenzij men vooraf daarvoor het geld zende. Om verwarring te voorkomen, kan van dezen regel in geen geval worden afgeweken.

Met het in den band zetten der deelen belast de Administratie zich *niet.*

Voorts wordt herinnerd dat afzonderlijke deelen in *geen geval* geleverd kunnen worden en de prijs voor het geheele werk thans *f* 24.— is.

Alle bestelde banden, zoowel van deel I—II als van deel III—IV worden, voorzoover dit nog niet geschiedde, den 17den dezer verzonden.

De Administratie.

Amsterdam, 28 Febr. 1896.

Een tip van den sluier.

Billijkheid eischt, dat we aan onze lezers de nadere toelichting niet onthouden, die Dr. Gunning in het *Leidsche Predikbeurtenblad* van zijn adres aan de Synode gegeven heeft.

Dit stuk luidt als volgt:

De Adressanten, die wij ook in deze onze Toelichting, gelijk in ons adres zelf, eenvoudig »onze Medeleden" zullen noemen, vragen aan de Synode onzer Kerk »zoodanige maatregelen — dat de rechten der minderheden worden erkend en geëerbiedigd". Dus ook erkenning van hun eigen recht, evenals van dat hunner tegenstanders. Aan deze daad van het vragen om erkenning van beider recht schenken wij bijval. Want daardoor wordt de strijd, in onze Kerk gevoerd, veredeld doordat men hem tot een beginsel, het recht der overtuiging, terugleidt.

Nu kan echter in den tegenwoordigen toestand onzer Kerk geene overtuiging, noch de onze noch die onzer Medeleden, haar recht erkend zien. Wel kan men door een of anderen maatregel begunstigd worden tot het verkrijgen van zijn wensch. Maar wat de overtuigingen betreft, zij alle, door wijd uit elkander gaande Voorgangers beleden, hebben naar de vigeerende Reglementen hetzelfde recht. Alle deze Voorgangers hebben verklaard, overeenkomstig de beginselen en het karakter der Hervormde Kerk hier te lande, het Evangelie van Jezus Christus te willen verkondigen. Daar nu de Kerk zelve niet verklaart, welke die »beginselen" en dat »karakter" zijn, blijft de bepaling daarvan aan ieders subjectief gevoelen overgelaten. En daar alzoo gevoelens, die kennelijk elkander uitsluiten (b.v. het gevoelen, dat er eene bijzondere openbaring Gods aan Israël is, en het gevoelen dat deze openbaring er *niet* is), ieder hetzelfde recht hebben, komt dit in werkelijkheid hierop neder, dat niemand zijn recht erkend ziet. De dusgenoemde Orthodoxen zijn door hun overtuiging verplicht, erkenning van hun recht en ontkenning van het recht hunner tegenstanders te eischen. De dusgenoemde Modernen zijn eveneens door hun overtuiging verplicht, erkenning van hun recht en tevens van dat hunner tegenstanders te vorderen. Maar geen van beiden kan zijn eisch vervuld zien: alzoo wordt niemands recht erkend.

Waaraan is dit toe te schrijven? Allereerst aan onzer aller zondige daling des geestelijken levens. Maar voorts aan onze bestaande kerkelijke organisatie. Eene organisatie kan het leven niet scheppen, maar wel ten onder houden, belemmeren. De onze doet dit. Want zij eischt van zelve, niet toevallig maar noodzakelijk, dit subjectief, alle kenbaar recht uitsluitend, karakter der verbondenheid van de Evangeliedienaren. Onze organisatie toch heeft tot zelfbehoud noodig, het beroep op onze Belijdenis zelve (dus op de »beginselen" en het »karakter" onzer Kerk) te ontwijken. Die Belijdenis zelve immers, welke alleen werkelijk recht heeft in onze Kerk, zou, als zij gehoord werd, door haren eisch van »één zelfde macht en autoriteit" voor alle Dienaren des Woords (Art. 31) deze organisatie terstond op een hoofdpunt veroordeelen. Er is dus in onze organisatie een natuurlijke drang van zelfbehoud om dit subjectief karakter der verbondenheid van alle Dienaren des Woords, waardoor alle rechtserkenning uitgesloten wordt, vast te houden. Is dus onze organisatie mede schuld daaraan dat geene overtuiging, welke ook, haar recht in onze Kerk kan erkend zien, zoo moet, indien het natuurlijk verlangen onzer Medeleden naar erkenning ook van hun recht voldoening zal erlangen, deze organisatie in dier voege veranderd worden, dat die voldoening mogelijk zij.

Hoe deze verandering in te richten? In ons adres verklaren wij daaromtrent wel een meening te hebben, doch haar terug te houden uit vrees van voorbarig te zijn. Hier echter, in onze toelichting, geven wij gaarne ons gevoelen bescheidelijk in overweging. Toekenning van recht, naar den maatstaf van Gods Woord op hetwelk men zich van onze Belijdenis beroepen mag en moet en waarvan de Persoon van onzen Heiland Jezus Christus de kern is, zou kunnen plaats vinden bij toepassing van de volgende beginselen:

1e De Synode sta af van alle bemoeiing met geestelijke aangelegenheden, en blijve een administratief lichaam ter behartiging van de uitwendige, stoffelijke belangen der Kerk, en ter harer vertegenwoordiging bij den Staat.

2e De Kerkeraden der afzonderlijke Gemeenten, in classikaal en provinciaal verband, regelen zelve hunne geestelijke aangelegenheden. Daartoe behooren de bezwaren tegen de leer van Predikanten of tegen de Belijdenis zelve, de verdeeling van de Kerkeraden in groote steden, enz.

3e Voorgangers, wier verkondiging door de uitspraak der Kerk, naar den wettigen maatstaf van Gods Woord, in het ongelijk wordt gesteld, worden noch uitgebannen, noch verder bemoeilijkt. Wij verlangen alleen, dat de Kerk den Naam des Heeren Jezus naar de Heilige Schriften *belijde*, doch wenschen daarmede alleen een beroep op ieders geweten gedaan te zien, zonder verdere zichtbare gevolgen. De *tucht* immers kan in onze dagen van zwakheid der Kerk slechts een afwerend en belijdend, niet een straffend karakter dragen.

Alzoo zou over het recht eener overtuiging door de Kerk wettig uitspraak worden gedaan. Eenparigheid zou zeker in den beginne geenszins tusschen de gemeenten bestaan. Maar dit onvermijdelijk euvel zou gewis van lieverlede minder worden. Want wij vertrouwen op de doordringende kracht der waarheid, zoo zij slechts *beleden* wordt.

Ten slotte verklaren wij, dat ons hoogste motief bij dit alles niet is een kerkrechtelijk inzicht, maar de begeerte om aan ons levend Hoofd Jezus Christus niet alleen individueel, maar ook als Kerk, gelijk het Zijn wil is, gehoorzaamheid te bewijzen. In den kerkvorm stellen wij belang, niet omdat wij vergeten dat het de Geest alleen is en niet de vorm, die levend maakt; maar omdat Geest en Woord, gelijk wij aantoonden, door den bestaanden vorm worden belemmerd, en wij deze onze gemeenschappelijke zonde wenschen weg te doen.

Dit stuk was ons een verrassing, en lichtte althans een tip op van den sluier, waarachter Dr. Gunnings bedoeling zich eerst verborg.

In het adres heette het: Alleen *de Naam van Jezus Christus.* Zonder eenige toevoeging. Zonder iets er bij.

Een zoo onschuldige, niets zeggende en onschadelijke formule, dat de Modernen geen oorzaak hoegenaamd zouden hebben, om aan die formule hun instemming te onthouden.

Thans echter blijkt van achteren, dat Prof. Gunning, die in dit gewaad der onnoozelen de Modernen naderende, metterdaad iets heel anders in het schild voerde.

Zijn bedoeling is, de Haagsche Synode tot een administratie-kantoor van fondsen te maken; de kerkeraden oppermachtig te verklaren; deze kerkeraden in classes en provinciale synoden te laten saamkomen; door deze provinciale synoden de belijdenis te laten herzien; naar deze herziene belijdenis uitspraak te doen, wie al dan niet in de kerk hoort; en voorts het aan de conscientie der te licht bevondenen over te laten, of ze hun predikambt willen neerleggen, of blijven voortzetten.

Nu zij al aanstonds opgemerkt, dat in dit ver strekkende program een hoogst opmerkelijke terugkeer tot de Gereformeerde kerkrechtelijke beginselen valt waar te nemen. Het blijkt dus dat de Gereformeerde actie althans op dit punt voor Prof. Gunning zekere vrucht droeg.

Dit komt uit in zijn protest tegen de »Besturen" als zoodanig. In het door hem beoogde herstel var de zelfstandigheid der kerkeraden. In het loslaten van de »belijdende gemeente". In den terugkeer tot de Belijdeniskerk. In het stellen van de autoriteit van Gods Woord, als rechter der Belijdenis. In het beoordeelen vanwege de kerk van de zuiverheid der leer. En in het opkomen voor den *kerkvorm*, als verre van onverschillig.

Altegader uitnemende verklaringen, die we met hooge ingenomenheid boeken.

Vraagt men ons, of iemand die dit alles in zijn schild voerde, goed deed met aan de Synode te schrijven: Wij vragen niet anders dan dat de Naam van Jezus Christus weer beleden worde, laten we in het midden.

Voor ons zou dit niet oprecht geweest zijn. Maar Prof. Gunning heeft zich eens laten ontvallen, dat tusschen hem en ons zeker verschil bestaat over de zedelijke begrippen.

Welnu, dat verschil over de zedelijke begrippen zal ook hier wel in het spel zijn geweest, en het gevolg hiervan zal geweest zijn, dat hij voor zedelijk geoorloofd hield, wat voor ons *tekortschieting* in zedelijke plichtsbetrachting zou zijn geweest.

Hierover valt dus niet te twisten.

Om echter op dit nu door Prof. Gunning ingenomen standpunt te kunnen doorgaan, heeft hij één ding noodig, dat hij o. i. mist.

Hij wil uitgaan van de Heilige Schrift.

Uitnemend.

Maar waar dan nu de Heilige Schrift weer het fundament zal zijn waarop het kerkelijk gebouw zal rusten, daar zal het toch wel eisch zijn, dat dit fundamentstuk zekere vastigheid bezitte.

Op een kantelenden steen kan geen zuil staan en kan geen muur rusten.

En hierdoor nu reeds lijdt heel dit schoone plan schipbreuk.

Denk u toch een provinciale synode, waarin afgevaardigden van alle Noordhollandsche kerkeraden uit het Synodaal Genootschap zijn saamgekomen, en zeg ons, wat voor alle deze gedelegeerden saam *de Heilige Schrift* zal zijn.

Gereformeerden, Ethischen, Groningers, Modernen, ze zullen er elk met hun eigen denkbeelden over de Heilige Schrift komen.

De vergadering zal geen autoriteit hebben, waaraan ze zich onderwerpt, maar zelve haar autoriteit moeten fabriceeren.

Zoo zal op die ééne provinciale synode aller meening uiteenloopen, en voorts zal Drente anders oordeelen dan Zeeland, Groningen anders dan Utrecht, Zuid-Holland anders dan Overijsel.

Men zal saam bouwen op het fundament der Heilige Schrift, en inmiddels zal dit begrip: »de Heilige Schrift", in gewest bij gewest andere beduidenis hebben.

Alzoo juist datgene, wat Dr. Gunning in de Synode zegt af te keuren: *een beslissing bij meerderheid van stemmen.*

Daarna zal men dan *de Belijdenis* gaan herzien.

Dit zal er natuurlijk op neerkomen, dat al naar gelang in de eene of andere provincie de Gereformeerden, de Ethischen of de Modernen in de meerderheid zijn, die herziening van de belijdenis heel anders uitvalt.

De Gereformeerden zullen de belijdenis *Gereformeerd* willen houden; de Ethischen zullen haar *Ethisch* willen maken; de Modernen zullen er echt Modern het hart uitsnijden.

Ten slotte zullen zich Ethischen en Modernen tegen de Gereformeerden stellen, en het resultaat zal wezen, dat de belijdenis der Gereformeerde kerken van haar Gereformeerd karakter ontdaan worde.

Al wie dan voorts met die belijdenis, gelijk ze alsdan opgekalefaterd zal zijn, *niet* instemt, d. w. z. ieder principeel Gereformeerde en volbloed Moderne, zal een vonnis krijgen, dat hij recht van burgerschap in de kerk mist, en voorts zal men afwachten wat dit uitwerkt.

Iets waarbij nog te letten is op twee karakteristieke punten.

Ten eerste hierop, dat Prof. Gunning alleen handelt van de *leeraren*, niet van de »geloovigen," zelfs niet van de ouderlingen en diakenen.

Echt Luthersch wordt de kerk opgevat als een *ecclesia docens*, waarbij het alleen op de leeraren aankomt.

Wie tot het heilig Avondmaal nadert, doet er niet toe; wie den Doop voor zijn kind vraagt, evenmin; wie in den kerkeraad naast de leeraren zit, ook niet.

Als over de *leeraren* maar een oordeel kan gaan, is de zaak gezond.

En hier komt dan in de tweede plaats bij, dat Prof. Gunning op het punt van de *tucht* denkbeelden is toegedaan, die door en door ongereformeerd zijn.

Hij vat toch de uitspraak over iemands leer, zoo die afkeurend is, op als *een straf.*

En toch is het voor geen tegenspraak vatbaar, dat de kerk met haar tucht nooit *straf* bedoelde, noch ook bedoelen kan.

Als een herder van vele schapen een dol geworden hond opvangt en opsluit, is dit nooit straf, maar alleen een middel om de kudde tegen het gif der dolheid te beveiligen.

Alleen daardoor is de kerkelijke rechtspraak gewettigd.

Prof. Gunning daarentegen wil wel doen verklaren, dat zulk een herdershond dol is. Maar, overmits de kerk geestelijk te zwak is, om te straffen, keurt hij uitdrukkelijk elken maatregel, om den dollen hond op te vangen of onschadelijk te maken af.

Wat hij wil is, dat deze dol verklaarde hond, zoo hij niet vanzelf weggaat, rustig onder de kudde zijn verwoesting doorzette.

Denk nu wat de Schrift hiervan zegt.

En vraag u dan af, wat te verwachten is van een weer verheffen van de Schrift tot hoogste autoriteit in de kerk, als de voorsteller zelf begint, met op dit cardinale punt alle autoriteit der Schrift op zijde te stellen ... uit hoofde van *geestelijke zwakheid.*

Onthouding.

IV.

De vraag: Werkverbond of Genadeverbond? wijst ook hier de zaak uit.

Gemeenlijk drukt men dit thans zóó uit, dat men het karakter van de verschillende vormen, waarin het religieus gevoel bevrediging zoekt of vindt, onderscheidt naar het nomistische en het verlossingsstandpunt, »*Nomistische* und *Erlösungs* Religion", zooals de Duitschers dit noemen.

Hiermede wordt te kennen gegeven, dat elke religie streeft naar het reinste geluk; maar dat er twee wegen zijn, die men bewandelt, om dat hoogste geluk te grijpen, waarvan *de ééne* hierin bestaat, dat men zekere wet volbrengt, zeker stel van geboden nakomt, zekere ordinantiën volkomenlijk opvolgt; en *de andere* daarin, dat men niet zelf dat hooge heil poogt te bereiken, maar zich er toe brengen en zich zaligen laat, door een verlossende daad van Gods zijde.

Naar die indeeling erkent dan een ieder, dat de Christelijke religie *niet* is een nomistische of wettelijke religie, maar een religie die van Gods zijde verlossing aanbrengt.

Juist dus wat onze vaderen uitdrukten door de tegenstelling van het Werkverbond en het Genadeverbond.

In het Werkverbond het nomistische of wettelijke standpunt: *Doe dit* en leef. En in het Genadeverbond het verlossingsstandpunt: Om te leven *geloof.*

Dit is niet zooals velen wanen het onderscheid tusschen het Oude en het Nieuwe Testament. Want ook het Oude Testament leert, dat Abraham gerechtvaardigd is *door het geloof*, en uit Habakuk is het woord: »dat de rechtvaardige *door het geloof* leven zal."

Neen, het is de tegenstelling tusschen den *onzondigen* en den *zondigen* mensch.

De onzondige mensch in het Paradijs ontvangt het Werkverbond, en staat onder den regel: Doe dit en leef.

Maar de zondaar kan dit niet. Tot hem komt dus de verlossing. En voor hem is het niet: *Doe dit*, maar: *Geloof alleenlijk.* Of wilt ge: Dit is het werk Gods, dat gij gelooft in Hem dien Hij gezonden heeft.

De regel is alzoo hoogst eenvoudig en doorzichtig. Zoolang de mensch *buiten* zonde staat is de weg nomistisch, en komt hij ten eeuwigen leven door wetsvolbrenging. Zoodra hij daarentegen *zondaar* wordt, is hij niet meer te redden door het Werkverbond, en moet hij zijn heil zoeken in het Genadeverbond.

Lang echter duurt het, eer de zondaar dit wil en kan inzien. Vandaar het valsche pogen van zoo menig zondaar, om toch nog den weg der Wet te blijven bewandelen, en ten eeuwigen leven of ook tot hooger geestelijke ontwikkeling te komen, *niet* door genade, maar door een daad *zijnerzijds.*

Dit is dan ook het valsche standpunt, dat Jezus en zijn apostelen in de Joden van hun tijd bestrijden.

Wat de toenmalige Schriftgeleerden en Farizeën beoogden was, door de waarneming van wettelijke voorschriften en het precies opvolgen van geestelijke ordinantiën, zich verheffen tot een hooger geestelijk standpunt.

Toen nu vele Joden zich tot den Christus bekeerden, waren er die op valsche wijze het nomisme in de kerk van Christus overbrachten, en staande hielden dat men om Christen te worden en der eeuwige zaligheid deelachtig te zijn, beginnen moest met zich door wetsvolbrenging tot een hooger geestelijk standpunt op te heffen.

Wie den heiligen apostel Paulus in zijn strijd tegen deze valsche leeraars goed begrijpen wil, moet er dus wel op letten, dat deze valsche leeraars alleen daardoor zondigden, dat ze het nomistische standpunt in de Christelijke religie indroegen.

Terwijl de regel Gods is, dat alleen een *onzondig menseh* door de wet ten leven komt, stelden zij den regel op, dat ook *een zondaar* door de wet ten leven moest gaan, zij het ook in verbinding met geloof in Christus.

En dit nu is het, waartegen de apostel zoo scherp en bezield te velde trekt.

Dit mag niet.

Dat is de waarheid vervalschen.

Dat is een Evangelie prediken, dat geen Evangelie is.

En juist dat valsche Evangelie nu wierp zich op allerlei »raak niet en smaak niet en roer niet aan," en op onderhouding van dagen en weken en maanden en jaren. Kortom, niet op de zedenwet in het gemeen, maar op allerlei wettelijke bepalingen van bijzonderen aard.

»Gij vertient de dille en het komijn, en gij laat na *het zwaarste der wet.*"

De eigenlijke zedenwet wordt dan door »regel op regel, door gebod op gebod" verdrongen en in de schaduw gesteld.

Dit nu verplicht de Christenheid in elke periode van haar leven op aarde, telkens weer nauwkeurig toe te zien, dat ditzelfde kwaad niet weer ongemerkt bij haar insluipe.

Dit kwaad toch brengt niet slechts verzwakking, maar het vergiftigt de zielen en eindigt met geheel van het geloof af te voeren.

En merkt men nu hoe in den tegenwoordigen tijd de leer der »rechtvaardigmaking door het geloof" reeds *verzwakt is*, hoe men schier uitsluitend op een eenzijdige *heiligmaking* aandringt, en in het gevolg van deze beweging op allerlei onthouding gaat aandringen, niet alleen in kringen die dan nog van Christelijken huize zijn, maar evengoed in socialistische en philosophische kringen, dan voegt het een Christen op zijn hoede te zijn, en de geesten te beproeven.

Iets waartoe men te meer aandrang moet gevoelen zoo zich hierbij het verschijnsel voordoet, dat de ijver voor de onthouding bij zulk soort lieden hun ijver voor het geloof in Christus en voor de Waarheid in de schaduw stelt.

Is iemand toch zóóver gekomen, dat hij bijna in elk gesprek altoos weer op onthouding aandringt, terwijl ge hem niet dan zeer zelden hoort aandringen op het geloof; dat hij zeer wel zwijgen kan van zijn Heiland, maar *niet* van de onthouding; dat hij zich nauwer één voelt met een ongeloovig onthouder, dan met een geloovig niet-onthouder; dat hij terstond warm wordt en vuur vat, als iemand tegen de onthouding opkomt, maar zijn vinger niet uitsteekt, om voor de aangevallen Waarheid Gods te strijden; dat in één woord, zijn hart van de onthouding vol blijkt te zijn, zoodat de mond er van overloopt, terwijl het geloof in den Christus en het heil der Waarheid Gods min of meer ter zijde is gedrongen; dan is er metterdaad alle oorzaak, om een stem der waarschuwing te laten uitgaan, en er voor te waken, dat niet ongemerkt de ernst der Christelijke religie in Buddhistische ascese onderga.

En aan dit punt zijn we nu reeds metterdaad toegekomen.

Reeds nu ontwaart men bij enkele personen, een sterker en bezielder ijveren voor de onthouding dan voor de eere van Gods Woord en voor het recht van Koning Jezus in zijn kerk.

En dit nu noopt ook ons, dit onderwerp eenigszins uitvoeriger te bespreken, opdat geen misverstand bij ons insluipe.

Gereformeerde prediking.

TWEEDE REEKS.

XV.

Staat alzoo vast, dat de Dienaar des Woords niet predikt voor Heidenen, Joden, en Turken; en niet optreedt voor loochenaars en verwerpers van den éénigen Naam; maar verschijnt in de vergadering *der gelooviger*, louter *gedoopte* personen voor zich heeft, van wie betuigd is, »dat ze lidmaten van Christus en erfgenamen des Koninkr